

پیشگفتار

مجموعه حیات دینی بشر مقدمه‌ای است برای پژوهشی وسیع و پیچیده در زمینه تجربه دینی انسان. این مجموعه درصدد معرفی ژرفا و غنای مفاهیم دینی، صور پرستش، مناسک معنوی و نهادهایی اجتماعی است که در سنتهای دینی مهم دنیا یافت می‌شود.

هر یک از مؤلفان این مجموعه، در مقام متخصص در زبان و فرهنگ دینی، معانی، دیدگاه و اعمال دینی‌ای را که دیگر افراد بشر تجربه کرده‌اند شرح می‌دهد. مؤلفان برای انتقال این معنی به خوانندگانی که آشنایی خاصی با این ادیان و فرهنگها ندارند، کوشیده‌اند تا شرح و تفسیری غیر تخصصی و روشن از حیات دینی ارائه دهند.

بسته به ماهیت شواهد دینی از رویکردهای تفسیری متفاوتی استفاده شده است؛ برای مثال برخی از تعابیر دینی بیشتر بر مطالعات تکوینی و برخی دیگر بر مطالعات روزآمد متکی‌اند. اما فقدان تفسیری واحد خودآموزنده است، زیرا تجربیات و مناسکی که در یک فرهنگ، دینی تلقی می‌شود ممکن است در فرهنگ دیگر چندان حائز اهمیت نباشد.

مجموعه کتابهای حیات دینی بشر از یک طرف با تعابیر دینی مختلف موجود در سنن و آیینهای متفاوت سروکار دارد و از طرف دیگر با شباهتهای موجود در ساختارهای حیات دینی. اشکال و صور مختلف دینی بر حسب بافت فرهنگی و تسلسل تاریخی‌شان تشریح و توصیف شده و از این طریق افتراقات و اشتراکات سنتهای دینی هر دو نشان داده شده‌اند. علاوه بر اختصاص مجلدهای مستقل به ادیان مختلف، این مجموعه کتابی محوری در زمینه مطالعه معانی دینی تقدیم می‌دارد که

رویکردهای مختلف مطالعاتی را شرح می‌دهد و چندین شیوه را برای آگاهی دینی بررسی می‌کند. به‌علاوه در هر کتاب فهرستی از منابع برای مطالعه بیشتر، شامل ترجمه‌های متون دینی و پژوهشهای تفصیلی مربوط به هر موضوع خاص معرفی شده است.

امیدواریم که خواننده این مجلدات را «مقدمه‌ای» به معنای واقعی آن بیابد، مقدمه بر دیدگاهی جدید برای شناخت خود و دیگران.

فردریک جی. استرنگ
ویراستار مجموعهٔ حیات دینی بشر

مقدمه

از فرصت بازنگری و افزودن اضافات به این کتاب سپاس گزارم؛ در واقع کاربرد گسترده چاپ اول امکان این بازنگری را فراهم ساخت. از زمان نخستین چاپ، توانستم در سال ۱۹۶۹ سفر تحقیقاتی کوتاهی به ژاپن داشته باشم. مجدداً مهمان‌نوازی سنتی ژاپنی دلیل محکم‌تری شد برای تقدیم چاپ مجدد این کتاب به دوستان ژاپنی‌ام.

نگارش دین ژاپن نخستین اثر منتشر شده من بود و از آنجا که نخستین تجربه بود، مثل اکثر این نوع تجارب، تعیین هدف نهایی آسان‌تر از دنبال کردن یک راه ثابت به سوی آن هدف بود. کوشش من معرفی وحدت تاریخی و پویای دین ژاپن بوده است، اما بازنگری اثر نشان می‌دهد که این کوشش آن‌چنان که باید موفق نبوده است. انتقادات دوستان و صاحب‌نظران در بازنگری تعمیم‌های بیش از حدی که معمولاً در کار اول شخص وارد می‌شود به من کمک کرد. سپاس ویژه خود را تقدیم می‌کنم به کسانی که چاپ اول یا نسخه دست‌نویس چاپ دوم را مرور کردند: تئودور ام. لودویگ از دانشگاه والپارایزو، چارلز وی - شوئان فواز دانشگاه تمپل، آلن ال. میلر و دکتر فردریک جی. استرنگ از دانشگاه ساوترن متودیست و ویراستار مجموعه حیات دینی بشر. دانشجویان نیز با سؤالات تیزبینانه خود ضرورت پالودن متن را متذکر شدند. این واقعیت که اساتید و دانشجویان، به رغم اجمال این اثر، در شناخت دین ژاپن آن را مفید یافتند مرا به پذیرش بازنگری آن تشویق کرد.

کتاب در اصل همان چهارچوب پیشین را دارد، الا اینکه برخی قسمت‌ها جهت تفصیل و توضیح بازنویسی شده است. بخش جداگانه‌ای به دین محلی اختصاص

یافته است تا این جنبه مهم، اما مبهم، دین ژاپن را روشن تر سازد. فصلی را نیز تحت عنوان «ادیان جدید» افزوده ام که گزارش مفصل تری در خصوص تحولات اخیر ارائه می دهد. پاورقیها به انتهای صفحات مربوط منتقل شده تا دستیابی به آنها سهل تر باشد، خواندنیهای منتخب و کتاب شناسی توصیفی نیز روزآمد شده اند.

اچ. بیرون ارهارت
دانشگاه وسترن میشیگان

مقدمه چاپ اول

مطالعه دین ژاپن، به دلیل کثرت ادیان و طیفی از تجربه دینی که در این سلسله جزایر وجود دارد، موجب حیرت و شگفتی همگان است. در اینجا از اشکال دینی کهن و پیش از تاریخ تا ادیان جدید نوظهور و همچنین انواع دین عامه¹ غیرنظام‌مند و نیز نظام‌های کاملی از عقاید و نمادها را می‌توان مشاهده کرد. گاه سنن دینی ویژه‌ای چون آیین شینتو، بودا، کنفوسیوس، تائوی دینی و مسیحیت مشاهده می‌شود که خود به مناسک دینی عامه، مکاتب شینتویی، فرقه‌های بودایی، مکتب‌های کنفوسیوسی، گونه‌های متنوع مکتب تائو و فرقه‌های مسیحیت قابل تقسیم‌اند.

دورنمای دین در ژاپن حقیقتاً حیرت‌آور است. ابتدا که شروع به مطالعه دین ژاپن نمودم نه تنها شگفت‌زده بودم، که احساس سردرگمی نیز می‌کردم. من رسالات بسیاری در خصوص اسطوره‌شناسی ژاپن، شینتو، دین عامه، آیین بودا، ادیان جدید و سایر موضوعات خواندم، اما عموماً تمامی این موضوعات جدا از یکدیگر تلقی می‌شوند. بنابراین، حتی پس از خواندن بسیاری از آثار علمی و دانشگاهی نمی‌توانستم دریابم که چگونه این اجزاء مجزا می‌توانند تصویر واحدی از دین ژاپن را ارائه دهند. احساس من شبیه کسی بود که بخواهد در قصابی، با دیدن قطعات مختلف گوشت گوساله، به شناختی از گاو دست یابد.

اکنون پس از چندین سال تحقیق تخصصی در ژاپن (و چندین سال سخنرانی در مورد ادیان ژاپنی) هنوز هم از تنوع و پیچیدگی دین در ژاپن در شگفتم. در عین حال، متقاعد شده‌ام که تنها راه شناخت این تنوع و پیچیدگی همانا تفسیر این عناصر

1. folk religion

بی‌شمار در چهارچوب ارتباط تاریخی آنها با یکدیگر است. هر چند این کتاب ماهیتاً در حکم مقدمه است، هدف آن ارائه تفسیری واحد از تاریخ دینی ژاپن است که غالباً فاقد مباحث مربوط به این مقوله است.

اهداف دوگانه کتاب دین ژاپن این است که هم به عامه خوانندگان و هم به اساتید مقدمه‌ای بر وحدت تاریخی ادیان ژاپن ارائه دهد. از این رو، برای عموم خوانندگانی که به ژاپن‌شناسی یا دین‌شناسی علاقه دارند، جالب خواهد بود. این کتاب مقدمه‌ای بر تاریخ دین در ژاپن، و در واقع نخستین کتاب در این زمینه است. برای فهم مطالب آن هیچ دانش تخصصی‌ای در خصوص تاریخ، دین یا زبان ژاپنی لازم نیست. نگارنده امیدوار است که این کتاب برای دانشجویان سطوح پیشرفته و استنادی که با زمینه تاریخی یا فرهنگی ژاپن آشنایی دارند و در پی شناخت عمومی دین در ژاپن‌اند، مفید باشد. ضمن اینکه عامه خوانندگان می‌توانند به مثابه نخستین گام در شناخت عمیق‌تر دین ژاپن از آن بهره ببرند دانشجویان و استادان نیز می‌توانند (با استفاده از خواندنیهای منتخب و کتاب‌شناسی تفصیلی)، از آن برای تلفیق مطالعات تخصصی خود استفاده کنند.

پیش از هر چیز قدردانی می‌کنم از استادان پیشین و نیز از بابت کمک هزینه تحقیقاتی که برای پژوهش اولیه این کتاب ضروری بود. مراتب سپاس خود را تقدیم می‌کنم به پروفیسور میرچئا الیاده، چارلز لانگ، و ژوزف ام. کیتاگاوا از دانشگاه شیکاگو که موجب شناخت و بصیرت من نسبت به تاریخ ادیان بودند. برای تعلیم زبان ژاپنی مرهون پروفیسور ادوین مک‌لنن از دانشگاه شیکاگو هستم. برای راهنمایی تحقیقات خود در ژاپن در سالهای ۱۹۶۲-۱۹۶۵ سپاس ویژه دارم از پروفیسور ایچیرو هوری از دانشگاه توهو کو و دانشگاه توکیو.

«بوس تحصیلی حمایت دولت از زبانهای خارجی» در دانشگاه شیکاگو در سالهای ۱۹۶۰-۱۹۶۲ و در دانشگاه کلمبیا در تابستان ۱۹۶۲ امکان مطالعه زبان ژاپنی را همراه با تحصیل در مقطع دکتری برای من فراهم ساخت. بوس تحصیلی فولبرایت از کمیته آموزشی ایالات متحده امریکا در ژاپن بودجه تحقیقات رساله تحصیلی مرا در دانشگاه توهو کو (سندایی، ژاپن) در سالهای ۱۹۶۲-۱۹۶۵ فراهم نمود.

از برخی دانشجویان، دوستان و هم‌دانشگاهیان که از روی لطف نخستین پیش‌نویس‌های این کتاب را خوانده، پیشنهادهایی برای اصلاح آن دادند سپاس گزارم و نیز از پروفسور کیتاگاوا که بزرگوارانه نسخه دست‌نویس را پیش از بازنگری آخر مطالعه و نقد نمودند. سپاس گزارم از بخش تحریر دانشگاه و اندرینیت و دانشگاه وسترن میشیگان که چندین بار نسخه دست‌نویس را تایپ کردند. تشکر می‌کنم از مدیریت ریچارد جی. تروجن، مسئول انتشارات دیکنسون، و همچنین از پروفسور جی. استرنک، ویراستار مجموعه حیات دینی بشر.

طی این سه سال، از ۱۹۶۲-۱۹۶۵، من و خانواده‌ام از مهمان‌نوازی مردم سندایی که در آنجا رحل اقامت افکنده بودیم و نیز نقاط دیگر ژاپن، برخوردار بودیم. لذا، این کتاب را تقدیم می‌کنم به دوستان ژاپنی‌مان که موجب دلپذیری و پرباری دوران اقامت ما بودند.

اچ. بایرون ارهارت

نقشه ژاپن

جدول تاریخ دینی ژاپن همراه با دوره‌های تاریخی و مختصات فرهنگی مناظر

وقایع و ویژگیهای دینی	مختصات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	گاه‌شماری دوران تاریخی ژاپن
-----------------------	----------------------------------	-----------------------------

۱. دوره تکوین

سنت و آیین بومی ژاپن: جشنهای زراعتی، تکریم اموات، سلاله الهی تیره امپراتوری، قبیله در مقام واحد دینی	دور شدن از فرهنگ شکار و گردآوری غذا با گرایش به کشت برنج و امور نیازمند به تحرک کمتر؛ ساخت روستاهای کوچک؛ افزایش تمرکز حول قبایل اصلی	یومون } پیش از تاریخ و یاوئی } پس از آن (تا قرن کوفون } ششم میلادی)
ورود سنتها و آیینهای خارجی، آیین بودا، کنفوسیوس، تائوی دینی، شکل‌گیری شینتو از سنن بومی، دیرینه‌ترین روابط متقابل این سنتها	جریان فرهنگ چینی زمینه نخستین برخورد ژاپن را با فرهیختگان و فرهنگ بسیار نظام‌مند آن فراهم ساخت؛ ایجاد اولین حکومت متمرکز، پیروی از الگوهای چینی (مانند قوانین حقوقی)	
شش مکتب فلسفی بودایی، نظام ایالتی معابد همراه با مجمع جامع دینی تودایجی در ناوا؛ افزایش تعامل بین سنن بومی و آیین بودا و تائو	نخستین پایتخت دائمی؛ زندگی پرتجمل در دربار امپراتوری و طبقه اشراف، جدایی گسترده و عمیق از فرهنگ کشاورزی متعارف، نگارش آثار ژاپنی شامل تاریخ ایام و مانی‌یوشا (Manyoshu).	نارا (۷۱۰-۷۴۸)

۲. دوره تحول و گسترش

تشکیل فرقه‌های بودایی شینگن و تندای، تفوق دوره	انتقال پایتخت به کیوتو، رشد بیش از حد زندگی تجملی
--	---

وقایع و ویژگیهای دینی	مختصات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	گاه شماری دوران تاریخی ژاپن
هیان، افزایش ارتباط نزدیک آیین بودا با فرهنگ ژاپنی و آغاز نفوذ آن به نواحی روستایی؛ افزایش تشکل شینتو، تألیف <i>انگیشیکی</i> در سال ۹۲۷.	در دربار و بین اشراف؛ <i>داستان جنجی</i> ، نخستین رمان جهانی؛ افزایش اهمیت مقامات فئودال و طبقه جنگجویان؛ حمله‌های مغول در سالهای ۱۲۷۴ و ۱۲۸۱	هیان (۷۹۴-۱۱۸۵)
تشکیل فرقه‌های بودایی سرزمین پاک، نیچیرن و ذن و تفوق آنها در دوره کاماکورا؛ راهیابی آیین بودا به حیات عامه مردم و گسترش آن در سراسر ژاپن؛ تحول شینتوی کاملاً التقاطی قرون میانه؛ اختلاط کامل این آیینها	غلبه دیکتاتوری نظامی بر قدرت سیاسی (انزوای امپراتور در کیوتو)، انتقال مقر اصلی حکومت به کاماکورا؛ اهمیت یافتن طبقه جنگجویان قدرتمند به جای اشراف نازپرورده، پیدایش طبقه تجار، افزایش درگیریهای داخلی و رشد بی ثباتی	کاماکورا (۱۱۸۵-۱۳۳۳)
نگارش آثار کیتاباتا که در حمایت از تفوق تیره امپراتوری (۱۳۳۹)؛ شفاف شدن مفهوم فرقه و خطوط مذهبی؛ قدیس فرانسیس خاویر و معرفی مسیحیت (قرن شانزدهم)	بروز درگیریهای داخلی؛ گسترش و پیشرفت فنون و کشاورزی؛ رشد و ازدیاد شهرها و مراکز خرید؛ اختلاط فرهنگ جنگجویان و اشراف؛ اتحاد بیشتر کشور تحت حکومت نظامیان؛ انقیاد مراکز دینی در برابر قدرت سیاسی؛ نخستین رابطه مهم با غرب	موراماچی (۱۳۳۳-۱۵۶۸) و مومویاما (۱۵۶۸-۱۶۰۰)

وقایع و ویژگیهای دینی	مختصات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	گاه شماری دوران تاریخی ژاپن
۳. دوره تجر و تجدید حیات		
<p>اعلام ممنوعیت مسیحیت؛ درآمدن آیین بودا به صورت شاخه‌ای از حکومت؛ تبیین اساس منطقی حکومت از سوی آیین نوکنفوسیوسی؛ سایه افکندن آیین بودا بر شینتو و تحول عقلانی شینتو برای جدا شدن از آن؛ نخستین بارقه‌های ظهور «ادیان جدید»، ظهور سکولاریزم در هنرهای مردمی محرومیت آیین بودا از حمایت دولت؛ استقرار شینتو در مقام دین دولتی؛ رفع ممنوعیت از مسیحیت؛ معرفی مجدد مذهب کاتولیک و معرفی مذهب پروتستان برای اولین بار؛ ملی شدن تمام آیینها و سنن، ظهور تعداد بیشتری از «ادیان جدید»</p>	<p>گسترش صلح و ثبات تحت دیکتاتوری نظامی؛ طرد مسیحیت و محدودیت روابط خارجی ژاپن به دلیل سیاست «درهای بسته»؛ تفوق طبقه تجار؛ رشد شهرها از نظر وسعت و اهمیت؛ ظهور هنرهای مردمی مانند چاپ تصویر با کلیشه چوبی و نگارش رمان</p> <p>انتقال از فئودال به دوره جدید؛ برکناری دیکتاتوری نظامی و انتصاب صوری امپراتور به عنوان رئیس دولت؛ زوال دولت فئودال و استقرار دولت ملی جدید با تمرکز قدرت در توکیو؛ دستاوردهای مهم صنعتی و آموزشی؛ سه جنگ مهم: چین و ژاپن (۱۸۹۴-۱۸۹۵)، روسیه و ژاپن (۱۹۰۴-۱۹۰۵)، جنگ جهانی دوم (۱۹۳۷-۱۹۴۵)</p>	<p>توکوگاوا (۱۶۰۰-۱۸۶۷)</p> <p>میچی تایشو شووا } (۱۸۶۸-۱۹۱۱) (۱۹۱۲-۱۹۲۵) (۱۹۲۶-)</p> <p>دوران جدید (۱۸۶۸-۱۹۴۵)</p>

ادامه جدول

وقایع و ویژگیهای دینی	مختصات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	گاه شماری دوران تاریخی ژاپن
محرومیت آیین شینتو از حمایت دولت؛ آزادی کامل دینی؛ دلسردی عمومی و بروز بی نظمی در بین ادیان قدیمتر همراه با بهبود و بازسازی تدریجی آنها؛ «ادیان جدید» به عنوان چشمگیرترین حرکت دینی؛ رواج دین گریزی و بی علاقهگی به دین	اشغال ژاپن توسط متفقین (۱۹۴۵-۱۹۵۲) نخستین شکست بزرگ ژاپن و تسخیر این سرزمین؛ طرد ملی گرایی پیش از جنگ و کنترل نظامی و اقبال به آزادیخواهی بیشتر و تمایل به «دموکراسی» و فراملی گرایی؛ بازسازی چشمگیر شهرها و امکانات صنعتی؛ ظهور ژاپن در مقام نیروی مهم سیاسی و اقتصادی در آسیا	دوران پس از جنگ (پس از ۱۹۴۵)